

Slimību profilakses un kontroles centrs

Ērču encefalīts

Ērču encefalīta vīruss atklāts zīdītāju, īpaši sīko grauzēju, asinīs, un ērces to pārnes uz cilvēkiem. Ērcēs vīruss atrodas, galvenokārt, siekalu dziedzeros un siekalās. Putni un lielākie dzīvnieki spēj pārnest inficētas ērces lielos attālumos. Ērču encefalīta endēmiskie rajoni lokalizējas noteiktos apgabalos Centrāleiropā, Baltijas valstīs, Krievijā u.c.

Simptomi

Personām, kas pēc ērces koduma inficējušās ar ērču encefalīta vīrusu, 1-3 nedēļu laikā var novērot gripai līdzīgus simptomus (paaugstinātu temperatūru, galvassāpes un sāpes ķermenī), kas saglabājas apmēram vienu nedēļu. Pēc tam seko izveseļošanās, vai arī vīruss izplatās smadzenēs un smadzeņu apvalkos. Šādos gadījumos novēro augstu temperatūru, stipras galvas sāpes, spranda stīvumu, vemšanu, reiboņus un smagu vispārējo stāvokli.

Jau pie pirmajiem slimības simptomiem nekavējoties jāgriežas pie ārsta.

Imunitāte visai dzīvei

Ērču encefalīta diagnozi apstiprina ar specifisku antivielu klātbūtnes noteikšanu asinīs un spinālā šķidrumā. Ērču encefalītam nav specifisku ārstēšanas metožu (antibiotikas šajā gadījumā nepalīdz). Ērču encefalītu pārslimojušie parasti iegūst imunitāti visai dzīvei.

Profilakse

Lai izsargātos no ērču encefalīta, būtiskākais profilakses pasākums ir savlaicīga vakcinācija. Vakcinācija īpaši nepieciešama personām, kuras regulāri apmeklē mežus un krūmājus, kā arī tūristiem, kuri apmeklē ērču encefalīta endēmiskos rajonus.

Vakcinācijas shēmas pilns pamatkurss ietver trīs vakcīnas devas. 1 - 3 mēnešus pēc pirmās vakcīnas devas ievadīšanas tiek ievadīta otrā vakcīnas deva. Aizsardzība jeb imunitāte pēc divām devām ir pietiekama tikai vienai sezonai. Trešo devu ievada pēc 6 - 12. Lai saglabātu imunitāti ik pēc 3-5 gadiem nepieciešama ievadīt revakcinācijas devu.

Pēcvakcinācijas periodā injekcijas vieta var būt sāpīga, iespējama neliela temperatūras paaugstināšanās. Pārbaudīts, ka vairāk kā 95% vakcinēto personu ir izveidojies antivielu aizsarglīmenis (ir laba imunitāte). Vakcinācijai nav vecuma ierobežojumu, bērniem vakcinācija pret ērču encefalītu veicama no viena gada vecuma. Vakcināciju pēc parastās shēmas ieteicams veikt ziemas mēnešos. Ja vakcināciju veic vasaras periodā, tā veicama pēc ātrās vakcinācijas shēmas, lai ātrāk izveidotos antivielas (imunitāte).

Informācija par ērcēm

Pasaulē izplatīti vairāki simti dažādu ērču sugu. Latvijas mežos un krūmājos sastopamas divas epidemioloģiski nozīmīgas, ārstnieciski līdzīgas ērču sugas - suņu un taigas ērces. Suņu ērces sastopamas gandrīz visā Latvijas teritorijā, bet retāk tās austrumu daļā, kur izplatītas taigas ērces.

Ērcēm vispiemērotākās ir mitras un ēnainas vietas, tāpēc tās vairāk sastopamas jauktu koku mežos ar labi attīstītu pamežu. Daudz ērču ir nekoptās meža audzēs ar ievērojamu lapu koku, īpaši alkšņu, piejaukumu, bet maz - sausos skrajos priežu silos. Tās nereti sastopamas arī ilggadīgi nekoptās un krūmiem aizaugušās plavās. Aktīva (uzbrukumam gatava) ērce parasti sēž uz zāles stiebra apmēram 10 cm augstumā (maksimāli - līdz 1m augstu) no zemes, gaidot, kad garām ies piemērots upuris. Ērces attīstība no olas līdz pieaugušai ērcei ilgst 2 - 3 gadus un šajā laikā tā izaug no dažām milimetra desmitdaļām līdz pat 4 mm.

Ērcēm ir trīs dažādas attīstības stadijas - kāpurs, nimfa un pieaugusi ērce (mātīte un tēviņš). Katrā attīstības stadijā ērcēm nepieciešams sūkt asinis. Barošanās parasti ilgst dažas dienas, retāk - nedēļu (ērču tēviņi nevar uzņemt asinis, tāpēc tie var piesūkties tikai uz īsu brīdi). Kāpuriem un nimfām barošanās nepieciešama, lai pārietu nākošā attīstības stadijā, bet mātītēm, lai producētu olas.

Piesūcoties ērce caur atskabargaino snukīti ielaiž koduma brūcē siekalas. Tajās ir vielas, kas mazina sāpes un neļauj asinīm sarecēt. Parasti cilvēki ērces kodumu nejūt, tādēļ iespējams, ka ērce nokrīt,

pirms tā pamanīta. Ērces sākuma attīstības stadijās, to necīgo izmēru dēļ, ir grūti saskatīt.

Ērču aktivitātes sezona Latvijā parasti ilgst no aprīļa sākuma līdz oktobra beigām, bet pie labvēlīgiem meteoroloģiskiem apstākļiem var būt ievērojami garāka. Ērces kļūst aktīvas, ja gaisa temperatūra pārsniedz +3 līdz +5°C.

Ja ērce ir piesūkusies

Piesūkusies ērce jānoņem, cik iespējams, ātri un tas jāveic ļoti uzmanīgi, jo, saspiežot ērces ķermeni, koduma brūcē var iekļūt tās iekšējais saturs un palielinās iespēja saslimt ar kādu no ērču pārnestajām slimībām.

Pirms ērces izvilšanas dezinficē vietu, kur tā piesūkusies. Ērces izvilšanai izmanto smailu pinceti, ar ko satver ērces snukīti pēc iespējas tuvāk ādai un lēni, ar apļveida kustību izvelk ārā. Ja nav pieejama pincete, ap ērces snukīti apsien stipru diegu un, velkot aiz diega galiem, izņem ērci. Pēc ērces izņemšanas koduma brūci dezinficē un rokas nomazgā ar ūdeni un ziepēm.

Vēlams vienu mēnesi pēc ērces piesūkšanās lietot vairāk vitamīnu, labāk dabiskā veidā, kā arī vairāk šķidrumu, izvairīties no saaukstēšanās, pārmērīgās sauļošanās, alkohola lietošanas un intensīvas fiziskas slodzes.

Detalizētu ieteikumu saņemšanai, kā arī gadījumā, ja parādās slimības simptomi, nepieciešams vērsties pie ārsta.

Kā izvairīties no ērces piesūkšanās

Ērces visbiežāk nokļūst uz garāmejošu cilvēku apaviem vai apģērba potīšu augstumā un pēc tam lēnām pārvietojas uz augšu. Lai nepieļautu ērces piesūkšanos, pirms došanās mežā apģērbs jāpielāgo tā, lai ērce nevarētu zem tā pakļūt. Bikšu gali jāieliek zeķēs vai zābakos, aprocēm un apkaklei jābūt cieši pieguļošai, blūze jāieliek biksēs. Ieteicams valkāt gaišas drēbes, uz kurām ērces labi saskatāmas.

Pastaigas laikā ik pa brīdim jāaplūko apģērbs, lai ieraudzītu un laikus notrauktu pa to rāpojošas ērces. Pārņākot no pastaigas, rūpīgi jāpārbauda, vai uz drēbēm un ķermeņa nav ērces. Jāatceras, ka ērces var atnest mājās arī ar mežā plūktām puķēm un zariem.

Teritoriju saraksts valsts apmaksātās bērnu vakcinācijas pret ērču encefalītu veikšanai 2019.gadā

©SPKC 2016. Visas tiesības rezervētas.